

בית המְקֻדָּשׁ הַרְאִשׁוֹן- אֲרוּעֵים הַיְסֻטוֹרִיִּים

דוד כבש את ירושלים והופך אותה לבירת הממלכה

דוד הִיָּה המֶלֶךְ השֵׁנִי שֶׁל יִשְׂרָאֵל. הוּא כָּבַשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם מִהַיְבוּסִים.

לִירוּשָׁלַיִם הָיוּ חוֹמוֹת חֲזָקוֹת שֶׁהִגְנוּ עָלֶיהָ.

הַיְבוּסִים יָדְעוּ שֶׁדָּוִד לֹא יוּכַל לְפָרֹץ אֶת הַחוֹמוֹת.

הַיְבוּסִים לָעָגוּ לְדָוִד: "לֹא תָבוֹא הֵנָּה".

דָּוִד הִבִּין שֶׁלֹּא יוּכַל לְכַבֵּשׁ אֶת הָעִיר בְּדֶרֶךְ הַרְגִילָה. הוּא הִחְלִיט לְכַבֵּשׁ אוֹתָהּ בְּתַחְבּוּלָה נֹעֶזֶת.

דָּוִד חָפֵשׁ מִתְנַדֵּב וְהַבְּטִיחַ לוֹ פָּרֶס: "כָּל-מֶכָה יְבוּסֵי בְּרֵאשׁוֹנָה, יִהְיֶה לְרֹאשׁ וּלְשֵׁר".

יֹאבֵב בֶּן צְרוּיָה הִתְנַדֵּב וְזָכָה בַּפָּרֶס- הוּא נִבְחַר לִהְיוֹת שָׂר הַצָּבָא שֶׁל דָּוִד.

דָּוִד כָּבַשׁ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְהִפָּךְ אוֹתָהּ לְעִיר הַבִּירָה שֶׁל מַמְלַכַת יִשְׂרָאֵל.

דָּוִד רָצָה לְבָנוֹת לֵה' מִקִּדְּשׁ בִּירוּשָׁלַיִם. ה' שָׁלַח אֶת נָתָן הַנָּבִיא לֹאמֹר לְדָוִד: "אֵתָהּ לֹא תִבְנֶה לִי בַיִת הַמִּקְדָּשׁ. הִבֵּן שְׁלֹךְ יַעֲשֶׂה אֶת זֶה".

מְשִׁימוֹת:

1. הַתְּבוֹנָנוּ בַּסֶּרְטוֹן "כִּיצַד כָּבַשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ אֶת יְרוּשָׁלַיִם" (מְכוּן מַגְלִי"ם). כְּתָבוּ מָה קָרָה בְּכַבוּשׁ יְרוּשָׁלַיִם.

2. צִירוּ אֶת כַּבוּשׁ יְרוּשָׁלַיִם עַל יְדֵי דָּוִד.

שלמה בונה את בית המקדש בירושלים

לְדוֹד הָיוּ כְּמָה בָּנִים. שְׁלֹמֹה הָיָה הַבֵּן שֶׁמֶלֶךְ אַחֲרָיו.
שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ הָיָה מְפָרָסָם בְּחֻכְמָתוֹ. תְּקוּפַת מְלָכוּתוֹ
הָיְתָה תְּקוּפָה שֶׁל רוּחָה וְשִׁגְשׁוּג בְּמַמְלַכֶת יִשְׂרָאֵל.
שְׁלֹמֹה בָּנָה אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְחִזַּק אוֹתָהּ. עַל הַר הַמִּזְבֵּחַ
הוּא הִקִּים אֶת אֲרָמוֹן הַמֶּלֶךְ וְאֶת בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ.
בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ הָיָה בְּנוֵי מְקִירוֹת אֶבֶן וְתִקְרַת עֲצֵי אֲרָזִים.
הַמְקִירוֹת צִפּוּ מִבְּפָנִים בְּאֲרָזִים וְקִשְׁטוּ בְּקִשְׁוֵיטֵי זָהָב. חִלְקוּ
מִהַמְקִירוֹת הָיוּ מְצִפִּים בְּזָהָב.
לְצַרְף הַבְּנִיָה שֶׁל בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ, שְׁלֹמֹה גִיָּס כ־150,000
פּוֹעֲלִים. שְׁלֹמֹה נִעְזָר בְּמַמְחֵי בְּנִיָה וְאֲמָנִים מִצִּדוֹן. בְּנִיַת
הַמִּקְדָּשׁ נִמְשְׁכָה שְׁבַע שָׁנִים.
אַחֲרֵי חֲנֻכַּת הַמִּקְדָּשׁ, ה' הִתְגַּלָּה אֶל שְׁלֹמֹה וְאָמַר לוֹ:
"אִם תַּעֲבֹד אוֹתִי כְּמוֹ דָּוִד אָבִיךָ- מְלָכוֹת בַּיִת דָּוִד תַּעֲמֹד
לְעוֹלָם. אִם תַּעֲזֹב אֶת דַּרְכֵי- בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ יִהְרָס וְיִשְׂרָאֵל
יֵצְאוּ לְגָלוּת"
בְּצַעֲרֵירוֹתוֹ- שְׁלֹמֹה עָבַד אֶת ה'. בְּסוֹף יָמָיו, הוּא עָזַב אֶת
ה' וְהִתְחִיל לְעַבֵּד עֲבוֹדָה זָרָה.

מְשִׁימָה:

1. צִפּוּ בְּ"סִיּוֹר וִירְטוּאָלִי בְּבַיִת הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן".
2. מה ה' אמר לשלמה? מה קרה בסוף?
3. צִירוּ אֶת מִקְדָּשׁ שְׁלֹמֹה.

עֲנֵשׁ עַל חַטָּאִים שֶׁל שְׁלֵמָה

אַחֲרֵי שְׁשֻׁלְמָה מֵת- עַם יִשְׂרָאֵל הִתְחַלַּק לְשֵׁנֵי מַמְלָכוֹת:
מַמְלַכֶּת יְהוּדָה וּמַמְלַכֶּת יִשְׂרָאֵל.

חֲלֻקַּת הַמַּמְלָכָה הִיְתָה עֲנֵשׁ מֵה' -

כְּשִׁשְׁלֵמָה הָיָה צָעִיר הוּא עָבַד אֶת ה'.

בְּסוֹף יָמָיו הוּא עָזַב אֶת ה' וְהִתְחִיל לְעַבֵּד אֱלִילִים. ה'
כָּעַס עַל שְׁלֵמָה וְהִחְלִיט לְהַעֲבִיר אֶת הַשְּׁלֵטוֹן לְמִשְׁפָּחָה
אַחֶרֶת.

בְּגִלְל הַהִבְטָחָה שֶׁל ה' לְדָוִד הוּא לֹא סָלַק אֶת בֵּית דָּוִד
לְגַמְרֵי מִהַשְּׁלֵטוֹן. ה' הִשְׁאִיר לְמִשְׁפָּחָה שֶׁל דָּוִד אֶת
הַשְּׁלֵטוֹן עַל שִׁבְט יְהוּדָה.

ה' לֹא רָצָה לְפָגַע בְּבֵן שֶׁל דָּוִד לְכֵן ה' חָפָה עַד שְׁשֻׁלְמָה
יָמוּת.

שְׁאֵלוֹת:

1. לָמָּה ה' כָּעַס עַל שְׁלֵמָה?
2. לָמָּה ה' חֲלַק אֶת הַמַּמְלָכָה לְשֵׁנֵי וְלֹא נָתַן אֶת כָּל
הַמַּמְלָכָה לְמֶלֶךְ מִמִּשְׁפָּחָה אַחֶרֶת?
3. לָמָּה ה' חָפָה עַד שְׁשֻׁלְמָה יָמוּת וְרַק אַחֲרַיִךְ חֲלַק
אֶת הַמַּמְלָכָה?

הממלכה מתחלקת

לבן של שלמה קראו "רחבעם". למתנגד שמרד בו קראו
"ירבעם".

הארוע שפלג את הממלכה לשנים קרה בטקס ההמלכה
של רחבעם בן שלמה.

בזמן ההמלכה, אנשי ישראל פנו אל רחבעם בבקשה:
"אבא שלך הטיל עלינו הרבה מסים. נעבד אותך אם
תוריד מסים".

הזקנים והחכמים יעצו לרחבעם לקבל את בקשת העם.
החברים שלו הציעו לו לענות לעם דברים קשים.

רחבעם הקשיב לעצת הצעירים וענה לעם:

"אבא שלי נתן לכם הרבה מסים. אני אתן לכם עוד יותר
מסים!"

אנשי ישראל כעסו ואמרו:

"אנחנו לא רוצים מלך מבית דוד! אנחנו נבחר לנו מלך
אחר!"

אנשי ישראל בחרו בירבעם בן נבט למלך.

רק שבט יהודה ושבט בנימין נשארו תחת מלוכת
רחבעם.

משימה: כתבו איך ממלכת ישראל התחלקה לשתיים.

יִרְבְּעִים בֶּן נְבֹט מְרַחֵק אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעֲבוֹדַת ה'

יִרְבְּעִים בֶּן נְבֹט הוֹפֵךְ לְהִיּוֹת מֶלֶךְ שֶׁל עֶשְׂרֵה מִשְׁבְּטֵי
יִשְׂרָאֵל.

יִרְבְּעִים חֲשַׁשׁ:

"אִם עִם יִשְׂרָאֵל יִמְשִׁיךְ לְשֹׁמֵר מִצְוֹת- הֵם יַעֲלוּ לְרֶגֶל
לְבַיַּת הַמִּקְדָּשׁ. אִם הֵם יַעֲלוּ לְרֶגֶל לְבַיַּת הַמִּקְדָּשׁ-
רַחֲבָעִים יִשְׁכְּנֵעַ אוֹתָם לְהַרְג אוֹתִי וְלַחְזֹר לְמַמְלָכָה שְׁלוֹ".

יִרְבְּעִים מַחְלִיט לְהִרְחִיק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבוֹדַת ה':

הוא לא מְרַשֵּׂה לְאֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל לַעֲלוֹת לְרֶגֶל לְבַיַּת
הַמִּקְדָּשׁ. בְּמִקּוֹם זֶה הוּא בּוֹנֵה שְׁנֵי פְּסָלִים שֶׁל עֵגֶל זָהָב.
הוא שֵׁם פְּסָל אֶחָד בְּדָן וּפְסָל אֶחָד בְּבֵית אֵל. הוּא מְלַמֵּד
אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבֹד אֶת הַפְּסָלִים הָאֵלֹה בְּמִקּוֹם לַעֲלוֹת
לְבַיַּת הַמִּקְדָּשׁ.

כְּדֵי לְהַפְרִיד עוֹד יוֹתֵר בֵּין שְׁנֵי חֲלָקֵי הָעָם, יִרְבְּעִים מַחְלִיט
לְשַׁנּוֹת אֶת תַּאֲרִיכֵי הַחֲגִים. הוּא מְשַׁנֵּה אֶת לוֹחַ הַשְּׁנָה
וְחוֹגֵג אֶת הַחֲגִים חֲדָשׁ מְאַחֵר יוֹתֵר.

שְׁאֵלוֹת:

1. לָמָּה יִרְבְּעִים לֹא רָצָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִמְשִׁיכוּ לְשֹׁמֵר

עַל חֻקֵּי ה'?

2. מָה יִרְבְּעִים עָשָׂה כְּדֵי לְהִרְחִיק אֶת שְׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל

מֵה' וּלְפַלֵּג בֵּין שְׁנֵי חֲלָקֵי הָעָם?

ממלכת ישראל

עם ישראל הזה מחלק לשתי ממלכות: ממלכת יהודה
וממלכת ישראל

ממלכת ישראל הייתה בחלק הצפוני של ארץ ישראל.
הממלכה הרכבה מהשבטים אפרים, זבולון, יששכר,
אשר, נפתלי, דן, מנשה, גד וחלק משבט לוי. בהתחלה
עיר הבירה שלה הייתה שכם. בהמשך עיר הבירה הייתה
שומרון.

בממלכת ישראל לא הייתה שושלת מלוכה יציבה ולאורך
שנות קיומה משלו בה מלכים מ 9 שושלות שונות.

המלך הראשון, ירבעם בן נבט, פעל לנתק את שבטי
ישראל מעבודת ה' בבית המקדש. הוא הקים פסלים
של עגלי זהב בן ובבית אל.

מלכי ישראל לא הלכו בדרכי ה' ועודדו פלחנים של
עבודה זרה.

ה' שלח מספר נביאים למסר את דבריו למלכי ישראל.
לפעמים היו עמותים בין המלכים לנביאים. הספורים
המפורסמים הם על הנביאים אליהו התשבי, אלישע בן
שפט, מיכהו בן ימלה ועוד.

משימה:

כתבו על ממלכת ישראל: איזה שבטים היו בה? איפה היא היתה? מי מלך בה? על איזה דת שמרו בממלכה הזאת? האם המלכים שבה היו עובדי ה'?

ממלכת יהודה

ממלכת יהודה היתה בחלק הדרומי של ארץ ישראל.
הממלכה הרכבה משבט יהודה, שבט בנימין וחלק
משבט לוי.

המלכים ששלטו בממלכת יהודה היו כלם משושלת בית
דוד. עיר הבירה שלה היתה ירושלים ובמרכזה עמד
בית המקדש. ברב הזמן, לצד עבודת ה' בבית המקדש,
הקריבו גם קרבנות בכמות. בתקופות רבות עבדו גם
עבודה זרה.

חלק ממלכי יהודה שמרו על מצוות ה' ועשו את דבריו,
אחרים עשו את הרע בעיני ה'. ה' שלח מספר נביאים
למסור את דבריו למלכי יהודה. המפרסמים שבהם הם
ישעיהו וירמיהו.

משימה:

כתבו על ממלכת יהודה: איזה שבטים היו בה? איפה
היא היתה? מי מלך בה? על איזה דת שמרו בממלכה
הזאת? האם המלכים שבה היו עובדי ה'?

מלחמות ופגיעה באוצרות בית המקדש

מסביב לארץ ישראל היו ממלכות גדולות. לעתים הממלכות האלו פלשו לשטח ממלכת יהודה, לעתים הם נאבקו זו בזו כש ממלכת יהודה נמצאת באמצע.

במספר מקרים אויבים פרצו לירושלים ולקחו את אוצרות בית המקדש.

בזמן מלכותו של רחבעם, פרעה שישק, מלך מצרים פרץ לירושלים ולקח את אוצרות בית המקדש.

בפעם אחרת הואש מלך ישראל פרץ את חומות ירושלים ולקח את אוצרות המקדש לעיר הבירה שלו "שומרון".

אחז מלך יהודה מסר את אוצרות המקדש כדי לגייס את תמיכתו של מלך אשור כנגד התקפה של מלך ארם.

במקרה אחר חזקיהו מלך יהודה נסה לשכנע את סנחריב מלך אשור לא להלחם בירושלים. סנחריב הטיל על חזקיהו קנס. חזקיהו לקח את הכסף לקנס מאוצרות המקדש.

שאלות:

1. איזה מלכים זרים לקחו מאוצרות המקדש?
2. למה אחז מלך יהודה מסר את אוצרות המקדש?
3. למה חזקיהו מלך יהודה מסר את אוצרות המקדש?

אַנְשֵׁי יְהוּדָה חוֹטְאִים

אַנְשֵׁי יְהוּדָה חָשְׁבוּ שֶׁהַמְקֻדָּשׁ יִגַן עַל יְרוּשָׁלַיִם מְכַל פְּגַע.
הַמְחַשְׁבָּה הַזֹּאת הִיְתָה מִחַשְׁבָּה מְטֵעִית-

הַמְקֻדָּשׁ הוּא הַבְּטוּי לְקִשְׁרֵי שָׁלֵחַ ה' לְעַם יִשְׂרָאֵל. לְמִקְדָּשׁ
יֵשׁ מְשַׁמְעוֹת רַק כְּשֶׁעַם יִשְׂרָאֵל מִתְנַהֵג בְּצוּרָה מִתְאַיְמָה
לְעַם קְדוֹשׁ.

כְּאִשֶּׁר אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לֹא שׁוֹמְרִים עַל חֻקֵי הַתּוֹרָה, עוֹבְדִים
עֲבוֹדָה זָרָה וְלֹא מִתְנַהֲגִים בְּהִגִּינוֹת אֶחָד אֶל הַשָּׁנִי- ה'
לֹא מְקַבֵּל אֶת הַקְּרִבָּנוֹת שֶׁהֵם מְקַרְיָבִים. כְּשֶׁהַמְּלָכִים
וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם מְשַׁחֲתִים- ה' לֹא רוֹצֵה אֶת בֵּית הַמְקֻדָּשׁ.

בְּסוֹף יְמֵי בֵּית הַמְקֻדָּשׁ הָרִאשׁוֹן אַנְשֵׁי יְהוּדָה הִתְנַהְּגוּ
בְּצוּרָה שְׁלֹא מִתְאַיְמָה לְעַם קְדוֹשׁ. בְּמִקְדָּשׁ הַקְּרִיבוּ
קְרִבָּנוֹת אֲבָל הָעָם עָבַד עֲבוֹדָה זָרָה. הָיוּ הַרְבֵּה מְלָכִים
שֶׁעָבְדוּ עֲבוֹדָה זָרָה. הָיוּ מְקַרְיָבִים בָּהֶם הַכֹּהֲנִים עָבְדוּ
עֲבוֹדָה זָרָה בְּבֵית הַמְקֻדָּשׁ. הָאֲנָשִׁים לֹא שָׁמְרוּ אֶת חֻקֵי
הַתּוֹרָה הָעֲשִׂירִים וְחֻזְקִים נִצְלוּ אֶת הַחֲלָשִׁים.

שְׁאֵלוֹת:

1. לָמָּה אַנְשֵׁי יְהוּדָה חָשְׁבוּ שֶׁאֵף אֶחָד לֹא יוּכַל לְהַרִס
אֶת יְרוּשָׁלַיִם?
2. לָמָּה הַמְחַשְׁבָּה הַזֹּאת הִיְתָה טְעוּת?
3. לָמָּה ה' לֹא רָצָה יוֹתֵר אֶת בֵּית הַמְקֻדָּשׁ?

נבואות חרבן

ה' שלח לעם ישראל נביאים.

הנבאים הזהירו את המלכים ואת העם: "אם לא תשנו את ההתנהגות שלכם - ירושלים תחרב, בית המקדש יהרס ואנשי יהודה יצאו לגלות".

המלכים והעם העדיפו לא להקשיב לנביאים. הם העדיפו להאמין שה' לא יתן להרס את המקדש שלו ולהוציא את העם שלו לגלות.

ה' שלח את הנביא ירמיהו להזהיר את המלכים ואת העם. ירמיהו קרא לעם לחזר בתשובה. ירמיהו הזהיר את המנהיגים: "אל תמרדו במלך בבל! אם תעשו את זה הבבלים ינצחו אתכם, יהרסו את בית המקדש ויוציאו את כל העם לגלות".

המלכים והעם לא שמעו לאזהרות של ירמיהו.

שאלות:

1. למה ה' שלח לעם ישראל נביאים?
2. מה ירמיהו הנביא אמר [2 דברים]?
3. אנשי יהודה הקשיבו לירמיהו הנביא?

הכבוש הבבלי

המעצמות הגדולות באזור ארץ ישראל היו מצרים, ארם, ואשור. מדי פעם ממלכה אחת התחזקה על חשבון השנייה.

לקראת סוף תקופת בית המקדש הראשון, הבבלים מנצחים את המצרים וארץ ישראל עוברת לשליטה בבבליית.

יהויקים מלך יהודה מחליט למרד בבבל.

הבבלים שולחים כחות צבא, מדכאים את המרד ואוסרים את יהויקים.

יהויכין בנו מולך תחתיו. מלכותו של יהויכין נמשכת מספר חדשים. אחרי מספר חדשים הבבלים חוזרים לירושלים. הם מוציאים לגלות את יהויכין ואת כל האנשים החשובים והעשירים ביהודה. הם לוקחים אתם כשלל את כלי המקדש.

נבוכדנצר מלך בבל ממליך את מתניה למלך יהודה. נבוכדנצר משנה את שמו של מתניה ל"צדקיהו".

שאלות:

1. מה עשה יהויקים ומה קרה לו?
2. מה קרה בסוף מלכותו של יהויכין?
3. מי היה צדקיהו?

צדקיהו מורד בשלטון הבבלי

בשנה התשיעית למלכותו, צדקיהו מחליט למרד בבבל.
מלך בבל יוצא למסע עונשין נגד ממלכת יהודה.
בעשרה בטבת הצבא הבבלי מגיע לירושלים. קשה
מאד לכבש את ירושלים כי היא מקפת בחומות חזקות.
הצבא של נבוכדנצר מקיף את העיר ומטיל עליה
מצור.

החילים הבבליים שצרים על ירושלים לא נותנים להכניס
לתוכה אכל. תושבי ירושלים סובלים מרעב ומחלות.
אחרי שנה וחצי של מצור, נבקעות חומות ירושלים.
צדקיהו ואנשיו בורחים מהעיר, אבל נתפסים על ידי
החילים הבבליים.

נבוכדנצר מלך בבל שולח את נבוזרדאן לשרף את
בית המקדש. נבוזרדאן הורס את ירושלים ושובר את
החומות שלה.

רבים מתושבי יהודה יוצאים לגלות בבבל.

**משימה: צפו בסרטון "הכבוש הבבלי וחרבן בית
המקדש הראשון" של מכון מגלי"ם.**

בנו דגם של חומה וכלי מצור.

רצח גדליהו בן אחיקם

חלק מתושבי יהודה עדין נשארו בארץ ישראל. מלך
בבל מנה את גדליהו בן אחיקם לנציב [מושל] על
יהודה.
גדליהו בן אחיקם קרא לכל היהודים באזור לחזור
ולהתישב בערי יהודה הנטושות.
המעשים של גדליהו היו יכולים להיות התחלה של
שקום ממלכת יהודה אבל לא כלם תמכו בהם:
ישמעאל בן נתניה, שהיה מזרע המלוכה, שתף פעולה
עם מלך עמון. הם החליטו לרצח את גדליהו.
ישמעאל בן נתניה רצח את גדליהו פחות מחדשים
לאחר מניו לנציב.
הרצח זעזע ויאש את אנשי יהודה. הם פחדו מאד
מנקמה של מלך בבל וברחו למצרים. הישוב היהודי
בארץ ישראל נחרב לחלוטין.

משימות:

1. תארו בכתב את מהלך הארועים שהביאו לרצח
גדליהו בן אחיקם.
2. מה היו ההשפעות של רצח גדליהו על הישוב
היהודי בארץ ישראל?
3. למה, לדעתכם, קבעו יום אבל ביום בו גדליהו
נרצח?

ימי אבל שנקבעו לזכר חרבן בית המקדש הראשון:

חרבן בית המקדש היה אסון דתי ולאומי. לזכר חרבן בית המקדש הראשון נקבעו שלושה ימי אבל:

עשרה בטבת: היום בו הצבא הבבלי החל במצור על ירושלים. עשרה בטבת נקבע ליום צום. ביום הזה אסור לאכל ולשתות. צום עשרה בטבת מתחיל בזריחת השמש ומסתיים בשקיעה.

תשעה באב: היום בו נהרס בית המקדש. תשעה באב נקבע ליום צום ואבל. בתשעה באב אסור לאכל ולשתות. בנוסף לאכילה ושתיה אסורים עוד ענוגים של הגוף [רחיצה, סכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה].

צום תשעה באב נמשך משקיעת החמה עד צאת הכוכבים ביום שלמחרת.

צום גדליה: ביום בו נרצח גדליהו בן אחיקם ושארית הישוב יהודי נטשה את ארץ ישראל. נקבע ליום צום. ביום הזה אסור לאכל ולשתות. צום גדליה מתחיל בזריחת השמש ומסתיים בשקיעה.

שאלות:

1. מה קרה בעשרה בטבת?
2. מה קרה בתשעה באב?
3. למה צמים את "צום גדליה"?

